

Strandbeesten

loslopende kunst langs de vloedlijn

Tekst: Joost van Reisen

Er is een sterke band tussen natuur en kunst. Ook langs de kust waren daar in de loop van de tijd vele voorbeelden van te zien. Als duin en strand niet dienen als inspiratiebron voor tekenaars, schilders en fotografen, kunnen ze het decor zijn voor exposities en evenementen. De bewegende strandbeesten van Theo Jansen zijn een verrassend voorbeeld van hoe natuur, techniek en kunst samen kunnen gaan.

Strandbeesten. Daar kennen we voorbeelden genoeg van. Denk aan de groepen meeuwen die de vloedlijn afschuimen, aangetrokken door al het lekkers dat daar aanspoelt. Of neem de kraaien die als geroutineerde jutters, vaak wat hoger op het strand, hun kostje bij elkaar proberen te scharrelen. In het najaar hoor je vaak de krassende roep van sterns die hun zuidwaartse trek regelmatig onderbreken met kaarsrechte duik de zee in, op zoek naar vis. Ook in de koude wintermaanden valt er het nodige te zien: bedrijvige clubjes drieteenstrandlopers rennen na elke golf in hoog tempo achter het terugstromende water aan, om zich tegoed te doen aan allerlei achtergebleven diertjes.

Nieuwe 'soort'

Wie het geluk had om in mei 2014 het strand tussen Scheveningen en Kijk-

duin te bezoeken kon daar een geheel nieuw soort strandbeest aantreffen. Anders dan onze gevederde vrienden zijn ze samengesteld uit pvc-buizen en gerecyclede PET-flessen. Sommige zijn uitgerust met vleugels en doen daardoor denken aan prehistorische dieren. Deze soms meters hoge plastic skeletten kunnen zich verrassend snel en geruisloos voortbewegen gebruik makend van de wind. Deze beesten hoeven te niet foerageren; ze leven van de lucht.

De schepper van deze constructies is Theo Jansen. Al tijdens zijn studie natuurkunde aan de TU Delft combineerde hij techniek met kunst. Sinds 1990 houdt hij zich bezig met het ontwerpen van deze kunstmatige wezens. Daarbij valt op dat hij uitslui-

tend werkt met basismateriaal, zoals pvc en plastic flessen.

Lopen op lucht

Het idee is dat deze beesten een zekere evolutie doorlopen; latere generaties worden slimmer en kunnen letterlijk en figuurlijk beter uit de voeten in moeilijke terrein- en weeromstandigheden. De recente versies zijn voorzien van sensoren waarmee ze de hardheid van de bodem of de aanwezigheid van water kunnen vaststellen. Op een harde ondergrond kan het beest zich makkelijk met behulp van de wind verplaatsen, maar bij een zachte bodem is behalve wind ook meer techniek nodig. De beesten zijn voorzien van vleugels die door

de wind in beweging komen. Van vliegen komt het overigens niet; de beweging van de vleugels dient in dit geval om pompen aan te sturen. Deze pompen persen lucht in een aantal PET-flessen. Je zou kunnen zeggen: de flessen bevatten opgeslagen wind. Door later die lucht gecontroleerd te laten ontsnappen in een uitschuifbaar buizensysteem kan de lengte van zo'n buizensysteem worden veranderd. Al die uitschuifbare buizen kun je opvatten als de spieren van het beest. Door de beweging van die buizen over te brengen op een potenmechaniek kan het beest zich opheffen en verplaatsen. En wat bij dreigende storm? Er is nu een generatie beesten die bij harde wind zichzelf kunnen verankeren door zelfstandig haringen in de grond te slaan. Sommigen vragen zich bezorgd af of zo'n beest niet rechtstreeks de zee in kan lopen. Dat risico is inmiddels minimaal. Dankzij sensoren 'voelt' het beest de aanwezigheid van water en zal in dat geval direct van richting veranderen.

Kunst of techniek?

Hebben we hier te maken met kunst of techniek? Velen zien het als een combinatie van beiden. Jansen wordt niet voor niets vaak als kunstenaar en niet als techneut aangeduid. En inderdaad, als je deze geel getinte beesten ziet lopen over een ongegrepte strandvlakte tussen duinen en branding, met hun bewegende witte vleugels die mooi afsteken tegen een strak blauwe of juist een inktzwarte lucht, is het of je kijkt naar een nieuwe

Umerus Silent beach.
Foto: Loek van der Klis

vorm van ballet. Men spreekt dan ook van kinetische kunst.

Het ontwerpen en vervaardigen van deze beesten is een tijdrovend proces. Strandevenementen zijn er dan ook niet jaarlijks en ook niet altijd in Nederland, want Jansen staat met zijn werk internationaal in de belangstelling. De beesten zijn af en toe ook op tentoonstellingen te zien. Zo loopt er tot 31 oktober een tentoonstelling met tekeningen in Kemzeke (België) <http://www.verbekefoundation.com/uw-bezoek/>. Informatie over toekomstige evenementen en tentoonstellingen is te vinden op <http://www.strandbeest.com>. Wie niet kan wachten tot het volgende strandevenement, kan

op dezelfde site een *You Tube* filmpje zien, waarop je de diverse typen strandbeesten voorbij ziet trekken. Zowel de artistieke waarde als het wonderbaarlijke technisch vernuft van deze bewegende objecten komt daar goed tot zijn recht. Maar het mooiste is het natuurlijk om dit alles ooit eens *live* te zien. Tot eind september kan dit op het Zuiderstrand van Scheveningen. •

Silent beach 2013. Foto: Theo Jansen